

Toxisk kolonialism

- uppfattningar om globalt ansvar, rättvisa och mänskliga rättigheter i processen av en ändring av Baselkonventionen

Lise Kalén

Handledare: Linde Lindkvist
Enskilda högskolan Stockholm

Ämnesord; toxisk kolonialism; globalt ansvar;
rättvisa; John Rawls; mänskliga rättigheter; Baselkonventionen; Ban Amendment; elektroniskt avfall.

Geneva International Conference Centre, statsdelegater har samlats för att medverka i den öppna arbetsgruppen för Baselkonventionen OEWG.

Foto: Lise Kalén

Abstract

Purpose/Aim: The purpose of this study is to understand the meaning of global responsibility and toxic waste control. The Basel Convention is the UN's international regulations on the import, export and transport of hazardous waste. According to the Basel Convention, the export of electronic waste to developing countries is fully legal if the recipient country has given approval in writing. Is there a link between toxic colonialism, global responsibility, justice and human rights?

Material/Method: A qualitative case study of what delegates from three African countries think about toxic colonialism and global responsibility.

Main results: The essay gives an explanation of the concept of toxic colonialism in relation to the Basel Convention and the Ban Amendment, from three African UN delegates, furthermore an analysis of the importance it can have on global responsibility, justice and views on human rights.

The essay results show that the Ban Amendment of the Basel Convention is in line with Rawl's difference principle and the principle of freedom and would contribute to increased justice on electronic waste coding if the amendment goes through and is used in symbiosis with human rights: UDHR Article 25 and ICESCR Article 12.1-2.

Keywords: Global Responsibility: Toxic colonialism: Basel Convention: Ban Amendment: Electronic Waste: Justice: John Rawls: Human Rights

Förkortningar och förklaringar

IKESKR: Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

UDHR: FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

Baselkonventionen: FN-konvention som reglerar import, export och transport av farligt avfall.

Konvention: ett juridiskt bindande avtal mellan stat och individ där staten har en folkrättslig förpliktelse att skydda och främja konventionsrättigheterna

Deklaration: en överenskommelse mellan stater men kan också vara juridiskt bindande genom sedvanerätten.

Innehållsförteckning	2
Inledning	5
1.1 Bakgrund	6
1.1.1 Vad är elektroniskt avfall	6
1.1.2 Ett hot mot rätten till hälsa	7
1.2 Tidigare forskning	7
1.3 Syfte och forskningsfrågor	8
1.4 Avgränsningar	8
1.5 Definitioner och lagtext	9
1.5.1 Baselkonventionen, historik och kritik	9
1.5.2 Kritik	11
1.6 Uppsatsens disposition	11
2. Metod	12
2.1 Etiska aspekter	12
2.2 Intervjusituation	13
2.3 Metodkritik	14
2.3.1 Förförståelse	15
2.4 Teoretiskt ramverk	15
2.4.1 Vägen till teoretiska perspektiv	15
2.5 John Rawls	16
2.6 Val av tema	16
2.6.1 Rättvisa och globalt ansvarstagande	17
2.6.2 Mänskliga rättigheter	18
2.7 Kritik mot John Rawls teori	20
3. Analys	22
3.1 Introduktion	21
3.2 Rättvisa och globalt ansvarstagande	21
3.3 Mänskliga rättigheter	28
4. Slutsats och diskussion	33
4.1 Vidare forskning	34
5. Bibliografi	35

1. Inledning

Senaste åren har jordens befolkning genererat allt högre mängd elektroniskt avfall. Materialet är kostsamt att återvinna och kräver gedigen kunskap om hur det ska tas omhand för att inte människor ska exponeras för skadliga ämnen. FN:s internationella regelverk för export av farligt avfall heter Baselkonventionen, och tillåter export av toxiskt material till fattiga stater. Intervjuade FN-delegater kallar exporten för toxisk kolonialism.

Prisbilden för återvinning av elektroniskt avfall skiljer sig stort mellan stater (Swedwatch 2009), idag återvinns en del förbrukad elektronik i utvecklingsländer, där det saknas inhemsk lagstiftning gällande elektronikåtervinning (United Nations University 2014) med primitiva metoder utan skyddsutrustning (Swedwatch 2009). Rätten till åtnjutande av bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa ska omfatta alla människor i de tre afrikanska stater som den här uppsatsen handlar om genom Artikel 12.1-2 (IKESKR 1966) och Artikel 25 (UDHR 1948). Exponeringen ger redan utsatta människor stora hälsoproblem och förorenar också luft, vatten och mark (Swedwatch 2009). För att få bukt på orättvis avfallsproblematik undertecknade flera stater 1992 den kritiserade Baselkonventionen, FN:s internationella regelverk gällanden import, export och transport av farligt avfall. Om skriftligt överenskommelse getts är exporten laglig. (Pucket, Jim 2018).

Organisationer och statsdelegater från Afrika anser att konventionen inte ger ett fullgott skydd för människor och deras närmiljö. En ändring av Baselkonventionen, också kallat ett totalförbud av export av toxiskt avfall för utvecklade länder önskas av delegater som intervjuats i den här uppsatsen.

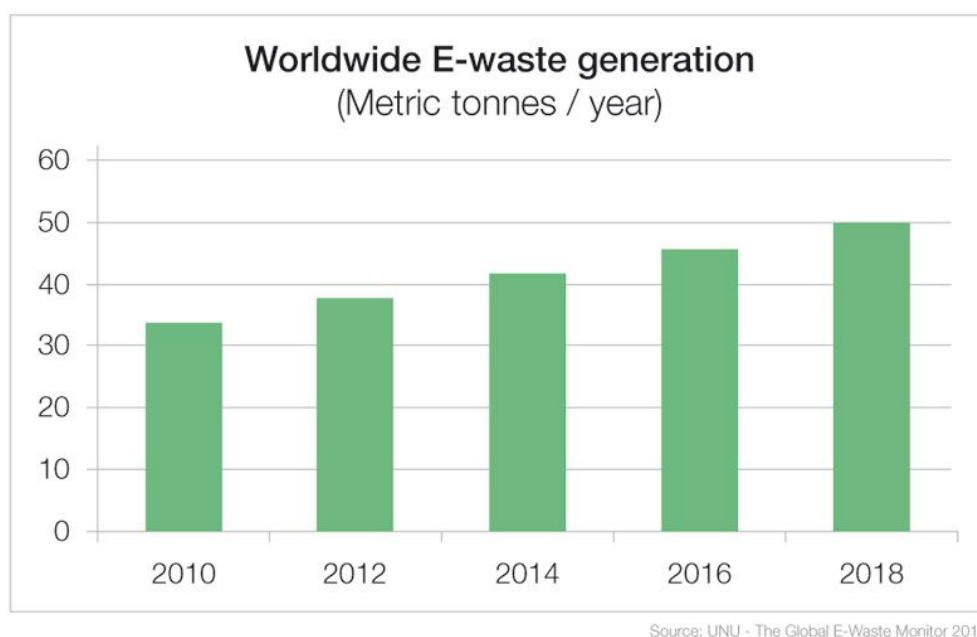
Toxisk kolonialism är ett begrepp som används för att belysa den export av giftigt avfall som rika länder exporterar till utvecklingsländer. Begreppets ursprung finns delade meningar om, men under FN besöket i Geneve förstod författaren att ordet används i de internationella samtalen då frågor om export av giftigt avfall tas upp.

“Taking advantage of the ignorance,
this is toxic colonialism” (Intervju 1).

1.1 Bakgrund

1.1.1 Vad är elektroniskt avfall

Elektroniskt avfall 'e-waste' är utrustning som persondatorer, skrivare, mobiltelefoner, plattor, kylskåp, tv- apparater och luftkonditioneringsaggregat, hushållsmaskiner mm. Siffror från 2014 visar att en fjärdedel av allt elektronikskrot består av bildskärmar, TV-apparater, datorer, smarta telefoner och plattor. Resterande avfall kommer från kyl- och värmeanläggningar och hushållsapparater. Elektroniskt avfall är den snabbast växande avfallström och 2018 väntas avfallsberget öka med 50 miljoner per år. 2014 uppnåddes avfallsmängden 41.8 miljoner ton (United Nations University 2014).

Européer genererar mest elektroniskt avfall per person i genomsnitt, 2014 låg siffran på 15,6 kg per invånare i genomsnitt. En afrikan genererade 1,7 kg per person och år i genomsnitt, vilket är den lägsta siffran. 2014 drabbades Afrika och Asien värst utav de elektroniska avfallet (United Nations University 2014). Materialet kan innehålla metaller som koppar, nickel och guld eller indium eller palladium, ämnen som kan vara värdefulla att återvinna. Men elektroniskt avfallshantering innebär också risker för både hälsa och miljö då produkter kan innehåller giftiga ämnen såsom bly, kvicksilver, krom, bromerade flamskyddsmedel eller

polyklorerade bifenyler (PCB) som kan bilda giftig rök om det upparbetas på felaktigt sätt.

1.1.2 Ett hot mot rätten till hälsa

Elektroniskt avfall kan leda till förgiftning av omgivningen, marken och vatten och klassas som farligt avfall. (United Nations University 2014; Swedwatch 2009). Utvecklingsländerns befolkning i Afrika exponeras för skadliga ämnen där det saknas goda system för återvinning och insamling av elektronik (Swedwatch 2009:2-5).

Att återvinna elektronikavfall är kostsamt, exempelvis kostar en dator 100 kronor att återvinna i Sverige, medan samma dator skulle kunna återvinnas för mindre än 20 kronor i den informella sektorn i Indien. Billig arbetskraft och svaga miljöbestämmelser har lett till att flera producenter och förmedlare av avfall skickar avfall dit där priserna är låga. (Swedwatch 2009). Materialet demoleras och återvinns inte sällan med händerna som verktyg utan skyddsutrustning (Swedwatch 2009). Arbetet sker i den informella sektorn, med låg ersättning och många är migrantarbetare. Människor som exponeras för de här skadliga ämnena kan drabbas utav hud och magsjukdomar men också av andningsbesvär och förhöjda nivåer av bly i blodet vilket är förenat med livsfara (Swedwatch 2009:2). WHO varnar också för hälsorisk i samband med eldning av elektronisk utrustning som ger giftig rök och giftiga biprodukter som kan påverka människors hälsa. (WHO 2018) Redan 1987 efterfrågade fd exekutiv direktör för UNEP Dr. Tolba en konventionstext för att skydda Afrika från avfall (Pucket, Jim 2018).

1.2 Tidigare forskning

Området elektronikavfall är brett och kan innefatta flera vetenskapliga fält, inom juridik, statsvetenskap, internationella relationer och ekonomi exempelvis. Tidigare forskning har till stor del handlat om global produktion, återvinning och miljöpåverkan (Robinson, Brett H. 2009). Området om hur individer påverkas av avfallet finns också rapporter om, som hänvisas till i den här uppsatsen (Swedwatch 2009; Greenpeace 2008). Sociologiprofessor Bullard Robert D, har skrivit om miljörasism och miljöorättvisa i USA, vilket är något annat än toxisk kolonialism. Hantering av elektroniskt avfall i utvecklingsländer och dess konsekvenser och initiativ har också behandlats. (Sthiannopkao, Suthipong. HungWong, Ming: 2012). Likaså vilken lagstiftning som gäller och initiativ gällande hantering av växande mängder e-avfall och jämförelse mellan staters marknadsbaserade verksamhet har gjorts. (Widmer, m. fl. 2005). Uppsatsförfattaren har funnit en forskningslucka, där den filosofiska aspekten på

Baselkonventionen och elektronikavfall saknas. Betydelsen av ordet toxisk kolonialism är också relativt outforskat vilket är anmärkningsvärt, eftersom begreppet har viktig betydelse i den internationella diskursen om elektroniskt avfall. Författaren har inte heller hittat forskning på afrikanska statsdelegaters perspektiv på kopplingen toxisk kolonialism och synen på ett globalt ansvarstagande. Det är en generell brist vad gäller mycket av litteraturen om förhandlingar i FN, men är noterbar här eftersom frågan om elektroniskt avfall direkt berör flera Afrikanska länder, i synnerhet länder med svag statsapparat och ekonomi.

1.3 Syfte och forskningsfrågor

Mitt huvudsakliga syfte är att undersöka huruvida delegater från tre afrikanska stater tolkar begreppet toxisk kolonialism i relation till elektroniskt avfall och vidare undersöka om begreppet är förenligt med ändringsförslaget av Baselkonventionen. För att besvara frågan ämnar jag undersöka tolkningen av begreppet toxisk kolonialism med utgångspunkt i perspektiv på globalt ansvar, rättvisa och mänskliga rättigheter. Detta görs genom (a) intervju med tre afrikanska delegater som medverkat i FN:s öppna arbetsgrupp för Baselkonventionen OEWG 2018. (b) Innehållsanalys av Baselkonventionen och ändringsförslaget från 1995, (också kallat totalförbudet, Ban Amendment) samt utifrån rapporter som handlar om elektroniskt avfall och dess påverkan på människor.

Forskningsfrågor

Hur tolkas toxisk kolonialism med perspektiv på globalt ansvarstagande, rättvisa och mänskliga rättigheter?

- Hur ser tre afrikanska delegater i FN på kopplingen mellan toxisk kolonialism och globalt ansvarstagande, rättvisa och mänskliga rättigheter?
- Hur förenligt är delegaternas tolkning av begreppet toxisk kolonialism med Baselkonventionen och ändringsförslaget av konventionstexten?
- vilka vägar ser delegaterna som nödvändiga för att öka det globala ansvarstagande gällande hantering och återvinning av elektroniskt avfall.

1.4 Avgränsningar

En studie om elektroniskt avfall och avfallshantering är potentiellt sett omfattande. Den här uppsatsen kommer inte gå djupare in på den personliga aspekten men berör

avfallshanterings konsekvenser. Uppsatsen ämnar inte att ge någon utförlig förklaring till den hälsoproblematik arbetare drabbats av.

Någon djupare historisk analys av de juridiska ramverk kring avfallshantering ges inte, det svenska regelverket, som främst regleras genom EU:s lagstiftning berörs inte. Inte heller den europeiska EG-rätten. Uppsatsen kommer inte analysera de länder som inte skrivit under Baselkonventionen. På grund av tidsomfånget och storleken begränsades uppsatsen till att landa i en internationell kontext där tre afrikanska delegater intervjuats med fokus på deras syn av Baselkonventionen och ändringsförslaget av Baselkonventionen. Analysverktygen är utformade med inspiration från Rawls rättviseteori och Artiklarna om rätten till hälsa i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter UDHR Artikel 25 och FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (IKESKR) Artikel 12.1-2. Uppsatsen tar inte upp ICERD, CEDAW, CRC, United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, Convention on the Rights of Persons with Disabilities, eller den Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter, även om de alla innehåller en eller flera konventioner som ger skydd åt människors hälsa. Uppsatsen går inte heller in på UNEP United Nations Environment Programme, som är FN:s samordnande organ för miljöprogram.

1.5 Definitioner och lagtext

Uppsatsens fokus är inte lagtexter, men för att förstå sammanhanget ges här en kort sammanfattning av de regelverk som nu används för hantering av elektroniskt avfall.

1.5.1 Baselkonventionen, historik och kritik

Baselkonventionen är ett internationellt instrument som reglerar import, export och transport av farligt avfall och definierar vad som är giftigt avfall och annat avfall. Konventionen förbjuder avfallsexport till Antarktis, definierar vad som klassas som illegal export men tillåter export av giftigt avfall till utvecklingsländer (Pucket, Jim 2018). Indelningen av stater görs i Annex, för att förenkla kommer uppsatsen inte gå in på Annexindelning. För att exportera farligt avfall från rika stater (Annex VII) länder alltså OECD-länder, Liechtenstein och EU-länder till utvecklingsländer krävs skriftlig överenskommelse från mottagarländerna. (Basel Convention 1989. Artikel 4.1). Likt klimatkonventioner frångår Baselkonventionen från jämlikhet mellan stater.

Idag har 186 stater undertecknat konventionen (Secretariat of the Basel Convention 2018a).

Syftet med konventionen är att skydda människors hälsa och miljö mot förgiftning, ta hänsyn till andra staters sociala, tekniska och ekonomiska aspekter och reducera mängden farligt avfall (Basel Convention 1989:14). Men ansvaret ligger på mottagarländerna som oftast är svaga ekonomier och klassas som utvecklingsländer. Alltså kan giftigt avfall såsom elektroniskt avfall helt lagligt flyttas om skriftligt tillstånd finns.

Artikel. 4.2.b Ensure the availability of adequate disposal facilities, for the environmentally sound management of hazardous wastes and other wastes, that shall be located, to the extent possible, within it, whatever the place of their disposal.

Artikel. 4.2.g Prevent the import of hazardous wastes and other wastes if it has reason to believe that the wastes in question will not be managed in an environmentally sound manner.

Ovan kan läsas att säkerställande av återvinningsanläggningar ska finnas tillgängliga i den grad som det är möjligt utifrån landets förutsättningar. 2014 hade bara två stater i Afrika nationell lagstiftning om elektroniskt avfall (United Nations University 2014). Fattiga stater i Afrika och Asien har haft bristande miljölagstiftning och drabbats hårt av dumpning (Swedwatch 2009; Greenpeace 2008). Import ska förhindras om det finns anledning att tro att avfallet i fråga inte hanteras på ett miljövänligt sätt.

1992 hade tillräckligt många stater ratificerat konventionen (Secretariat of the Basel Convention 2018b). Kort efter implementering höjdes kritiska röster både från organisationer och utvecklingsländer som krävde ett striktare regelverk. Idag tampas stater med svårigheter att få insikt i den illegala avfallshandel (Intervju 1). Utvecklingsländer, främst från Afrika och organisationer som Greenpeace fördömde konventionen och krävde en textändring, (Ban Amendment) också kallat "avfallsförbud". Greenpeaces dåvarande aktivist Jim Puckett myntade begreppet "toxic colonialism" 1992, men begreppet anses ha använts redan på 70-talet (Intervju 2). Ändringsförslaget, Ban Amendment ämnar ett totalförbud av export av farligt avfall från rika stater till utvecklingsländer och stater med svag ekonomiska resurser. Det här oavsett samtycke eller om avfallet är avsett för återvinning. (Pucket, Jim 2018).

Ändringsförslag lades fram två år efter ratificering av Baselkonventionen men röstades inte

igenom. År 1995 gjordes en ny omröstning om textändring i Baselkonventionen, men förslaget gick inte igenom då heller. Försök att snabba på processen om totalförbud har gjorts genom "Country Led Initiative" CLI av Indonesien och Schweiz. (Secretariat of the Basel Convention 2018c).

För att få en ändring av Baselkonventionen idag krävs underskrift och ratificering av 75 procent av de stater som var delaktiga år 1995, då den senaste omröstningen av ändringsförslaget ägde rum (Secretariat of the Basel Convention 2018d).

Baselkonventionen började aktivt arbeta med elektroniskt avfallsproblem 2002.

04.09.2018 hade 67 stater skrivit under och 20 kvalificerade stater har inte undertecknat. För att få igenom en förändring krävs två ytterligare underskrifter. En ändring av Baselkonventionen skulle binda alla EU:s medlemsstater (som genererar mest elektronikavfall per person) att ta hand om sitt eget avfall.

1.5.2 Kritik

Baselkonventionen reglerar inte de så kallade "repairability loophole" (BANa 2017). Stater tillåts att exportera avfall i reparationssyfte eller återanvändningssyfte utan garanti för att avfallet faktiskt repareras eller används (Secretariat of the Basel Convention 2018e).

Konventionen saknar också krav på hur den konkret ska implementeras. I Artikel 4.2 (Baselkonventionen 1989) står att parter ska "vidta lämpliga åtgärder", vilket underlättar för stater att tolka regelverket till egen fördel. Baselkonventionen finns bara tillgänglig på ett antal större språk och inte tillgänglig på staternas inhemska språk vilket försvårar användning och spridning av konventionstexten.

1.6 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är indelad i fyra kapitel. Första avsnittet innefattar bakgrund, syfte, frågeställningar och uppsatsens avgränsningar.

I andra kapitlet ges information om juridiska regelverk, urvalsmetod och intervjupersoner presenteras. Här kan också läsas om val av intervjuteknik, bearbetningsmetod och metodkritik. I kapitel tre beskrivs det teoretiska ramverk och en förklaring till valet av teorin. Avslutningsvis ges en diskussion och sammanfattning.

2. Metod

I metodavsnittet beskrivs hur uppsatsen vuxit fram och hur material har samlats in. Uppsatsen bygger på kvalitativa semi och ostrukturerade intervjuer med statsdelegater från tre afrikanska stater som alla ratificerat Baselkonventionen och skrivit på ändringsförslaget av konventionstexten. Den kvalitativa ostrukturerade intervjuformen utgår från den intervjuades olika ståndpunkter och tillät statsdelegater att forma intervjun utifrån vad personen anser vara viktigt (Gustavsson, Svanström 2018:164). I en av de tre utvalda intervjuerna användes en semistrukturerad intervjuform men även den gav generöst med utrymme för intervjupersonen att formulera utförliga svar. Intervjuformen är flexibel och kan formas utifrån en intervjuguide med formulerade frågor eller ha en mer ostrukturerad form där teman istället blir centrala. I den här studien har intervjuer gjorts med hjälp av frågor och minnesord gällande toxisk kolonialism, globalt ansvar och rättvisa där intervjutekniken har gett uppsatsförfattaren möjlighet att ställa följdfrågor (Gustavsson, Svanström 2018:165). Valet av metod har gjorts utifrån studiens syfte som är att undersöka tolkningen av begreppet toxisk kolonialism och globalt ansvarstagande och mänskliga rättigheter.

Att hitta skriftligt material utifrån uppsatsens frågeställning, från de stater som uppsatsen berör är komplicerat. Flera av länderna är drabbade av inbördes oroligheter, därför anser författaren att intervjuer var ett bra tillvägagångssätt som ger ett autentiskt, färskt och mer lättillgängligt material. Tolkning av begrepp är också en personlig reflektion. I uppsatsen används också inspelat material där Jim Puckett grundare till Basel Action Network- BAN ger en överblick kring arbetet gällande ändringsförslaget av Baselkonventionen. BAN:s uppgift är att kämpa för allas rätt till ren miljö och global miljöhälsa och rättvisa genom att få stopp på giftig handel och få en giftfri framtid (BANb 2018).

2.1 Etiska aspekter

God etik och respekt är en förutsättning för att få givande samtalsintervjuer. Som tidigare nämnt råder inbördes stridigheter i några av staterna och av säkerhetsskäl har därför svaren anonymiserats. Alla representanter kommer från afrikanska länder där det finns problem med avfallshantering. Materialet har aktualitet som är relevant men med risk för att det kan upplevas daterat (Sandgren 2018:36-37). Uppföljande telefonsamtal gjordes med delegat i slutet av skrivprocessen för att upprätthålla en god kontakt och för att delge information.

2.2 Intervjusituation

Författaren har valt ut intervjuer med utvecklingsländers representanter från Afrika och uteslutit intervjuer som gjordes med stater som tillhör OECD, EU och EES länderna. Orsaken till urvalet är att de alla har en intressant kolonial historisk aspekt och också var måna om att berätta sitt perspektiv. Sex intervjuer gjordes med andra statsdelegater från olika delar av världen, men tre av intervjuerna valdes bort, för att begränsa uppsatsen ämnesområde.

Intervjuernas fokus landade på ett internationellt perspektiv och inte ett direkt jämförande av individens rätt till mänskliga rättigheter och rättvisa. Flera delegater gav ändå exempel på inrikesproblem som uppstått på grund av avfall vilket gav större förståelse för uppsatsförfattaren.

Intervjuer har genomförts i foajen och fikarummen i Geneva International Conference Centre, där statsdelegater samlats för att medverka i den öppna arbetsgruppen för Baselkonventionen OEWG.11, 3-6 september, Genève, 2018. Platsen i sig är neutral men i sammanhanget diskuteras ämnen som avfallshantering vilket troligen underlättat för att genomföra intervjuer. Delegaten är väl insatta i ämnet gällande avfall och är där för internationella sammankomster. (Gustavsson, Svanström 2018: 170-171). Två av tre intervjuer gjordes innan eller efter att den afrikanska arbetsgruppen diskuterat åtgärder gällande plastavfall. Författaren deltog inte i de mötena utan valde istället att lyssna på Jim Puckett som är Executive Director för Basel Action Network BAN. Organisationen BAN arbetar med påverkan för att få fler att signera förändringen utav Ban Amendment. Material därifrån spelades in och har använts som underlag och bakgrundsfakta.

Att få access till de här rummen är en process, där tillstånd krävs. Författaren sitter som ordförande i organisationen Spacedog Society som arbetar med påverkan genom dokumentärfilm, och gavs därmed access till att komma in i de här rummen.

Att få kontakt och göra intervjuer var relativt enkelt. Kontakt med delegaten togs på plats i Genève. Delegaten har som syfte att föra fram sin ståndpunkt och få igenom sina förslag, därmed fanns troligen ett intresse att svara på mina frågor. (Gustavsson, Svanström

2018:166-167) Intervjuerna har gjorts på engelska med varierande engelskt uttal. Med hjälp av mikrofon inkopplad i telefonen spelades intervjuerna in, vilket underlättade vid analys och förståelse av engelskan.

Vid analys av intervjuerna har en kvalitativ ansats använts där innehållet har grupperats i globalt ansvarstagande, rättvisa och mänskliga rättigheter. Kvalitativa ansatser kan se ut på flera olika sätt och uppsatsen är också till viss del tematisk vilket innebär att författaren strävar efter att finna ett mönster och analysera mänskligt beteende. Generella teman är valda utifrån de svar intervjuerna gett men också utifrån övrigt inspelat material tillsammans med Jim Puckett. Uppsatsarbetet har skett på ett induktivt sätt och drivits genom analys av intervjuer, genomgång av rapporter, deklARATIONER och observation under dagarna i Genève.

2.3 Metodkritik och förförståelse

Metoden som används i uppsatsen kan kritiseras för att vara flexibel och utgå från statsdelegaters egna perspektiv, men anses lämplig i sammanhanget. För att få gedigen helhetsbild skulle kvalitativa intervjuer behövas med alla afrikanska statsdelegater, tyvärr finns inte utrymme för det i den här c-uppsatsen.

Intervjuerna gjordes på engelska vilket kan försvåra tolkningen då delegaterna har olika modersmål och därmed varierande begreppstolkning. Översättningen är gjord av författaren själv som har svenska som modersmål men citaten är på engelska för ökad förståelse.

Intervjuerna gjordes i en miljö där miljöfrågor lyftes på agendan, och eventuellt hade svaren sett annorlunda ut om intervjuerna gjorts i annan miljö.

Hermeneutik betyder att ingenting är förutsättningslöst och att tolkning av materialets blir färgat av författaren (Gustavsson, Svanström 2018:70-71). Orsaken till resonemanget är att författaren kan ha påverkats av de historier om människor som insjuknat på grund av bristande regelverk. Alla tre delegater är uppvuxna i stater som har präglats av ett kolonialt övergrepp från Europa, och varje individs tolkning är utifrån kulturell och historisk kontext och språkbruk.

2.4 Teoretiskt ramverk

I följande stycke presenteras uppsatsens teoretiska ramverk. Centrala begrepp är rättvisa, globalt ansvarstagande och mänskliga rättigheter. Begreppen är omfattande och för att begränsa förståelsen utav orden rättvisa och globalt ansvarstagande utgår författaren från filosofen John Rawls synsätt på begreppet rättvisa och globalt ansvarstagande och med inspiration från Tracy Skillington. Författaren har inte valt med Rawls internationella verk *The Law of people*, som främst fokuserar på internationella relationer. Det skulle vara en möjlig väg, men författaren ser att konventionstexterna, rätten till hälsa, tillsammans med intervjuerna gör uppsatsen mindre teoritung och ger mer utrymme för analys utifrån intervjuerna, därför valdes teorin bort. I andra delen ligger fokus på Artikel.25 (UDHR) och Artikel.12 (IKESKR) som handlar om rätten till hälsa. Rawls motiverar inte rätten till hälsa i sin teori, därför väljer författaren att fokusera främst på Artiklarna men väljer vissa delar av Rawls teori gällande rättvisa. För att förstå konventionstexten behövs också Artikel 2.1 (IKESKR) läsas in.

2.4.1 Vägen till teoretiska perspektiv

I början av uppsatsprocessen användes en bred tolkningspalett. Litteratur lästes med nöje vilket gav en god kunskapsgrund gällande klimat och globalisering men valdes bort för att begränsa uppsatsen. Här följer några rader som är relevanta utifrån att det kan ha påverkat författarens perspektiv.

Skillington efterfrågar nya modeller och internationella regelverk som tar större hänsyn till alla människor för att minska spänningar mellan olika grupperingar av människor. Staters suveränitet ska vara sekundär när det gäller miljöfrågor. Stater ska vara skyldiga att ta ett större globalt ansvar, ”duty of assistance”, det vill säga skyldighet att ingripa i utsatta nationer och därmed bryta mot en stats suveränitet (Skillington:2017:44-48). Sociologen Skillington har inspirerats av filosofen John Rawls syn på rättvisa där inkludering och hänsynstagande är central. Klimatfrågan ska ses utifrån ett globalt perspektiv och stater ska agera därefter (Skillington, 2017:143). Konsekvenserna av vårt handlande är inte sammanhängande utan drabbar ofta den svaga (Skillington 2017). Enligt Skillington har ekonomi och handel haft ett företräde före klimatregimen och Skillington anklagar den globala kapitalismen för att uttömma världens resurser, vilket kan leda till utsuddad skiljelinje mellan nationell och internationell rätt (Skillington 2017). Vägen till makt är genom berättelsen och språket har en avgörande betydelse för att avslöja maktspel. ”Vi tar beslut som påverkar framtidens barn och barnbarn” (Skillington, 2017:113). Beslut som tas idag får konsekvenser för kommande generationers

brukningsmark och vattenresurser.

John Rawls teori gällande rättvisa och individens värdighet är gediget omfattande och har inspirerat filosofer världen över sedan den kom ut för drygt 45 år sedan. I hans senare bok *The Law of people* utvecklar han ett ramverk för internationell rättvisa men författaren väljer bort boken, då den främst är utformad för internationella relationer mellan stater (Rawls 2001). Baselkonventionen frångår jämlikhet mellan stater och stor del av uppsatsens material bygger på intervjuer och relationer mellan individer. Rawls är en av förgrundsgestalterna i den rättviseteoretiska debatten och är applicerbar på uppsatsens utvalda teman; rättvisa och globalt ansvar. Författaren har sett likheter mellan Rawls och Skillington, och inspirerats av Skillingtons tankar och kommer att hänvisa till henne i teori och analyskapitlet.

2.5 John Rawls teori om rättvisa

Den amerikanska filosofen John Rawls har haft betydande inflytande i den politisk filosofin. Rawls teori om rättvisa bygger på att det finns ett allmänmänskligt värde som alla delar och utgår ifrån en universalistisk grundsyn som förutsätter att individen vet vad rättvisa är. Rawls utvecklar en teori där han ser att varje människa ska behandlas som mål i sig och inte som ett medel för måluppfyllande. Samhället och dess institutioner ska vara kompensatoriskt utformat där privilegierade tvingas avstå från vissa ting för att mindre gynnade inte ska drabbas värre. (Rawls 2008:181, 110-125).

2.6 Val av tema

Analysens delas upp i två delar. Första delen analyseras utifrån begrepp som kan hittas i Rawls teori och utifrån de intervjuer som gjorts. Andra delen utgår från två utvalda rättighetsartiklar med utgångspunkt på hälsa. Rawls förespråkar miniminivåer för att uppnå ett rättvist socialt system, men antyder också skyldigheten att skydda individer mot negativa effekter som är avhängt på socialt sammanhang och bakgrund. Det är inte säkert att Rawls samtycker med Artikel 12. IKESKR då han förespråkar minimiprinciper och kanske inte allas rätt till uppnåelig hälsa.

2.6.1 Rättvisa och globalt ansvarstagande

Rawls ser att individens grundläggande friheter aldrig får offras för förbättringar i jämlik eller socialt och ekonomiskt välstånd. “Varje människa äger en på rättvis grundad okränkbarhet som inte ens samhällets väl kan åsidosätta” (Rawls 2008:25). Rawls eftersträvar en egalitär rättvisa, där en gemensam moral och solidaritet skulle leda till ansvarstagande gentemot varandra.

Samhällsfördraget också kallat samhällskontraktet är när vi gemensamt bestämmer oss för att avstå frihet för att kunna dra nytta av de gemensamma samarbeten som alla människor tjänar på (Sen, Walzer, Rawls 2009:13). Vilket kan påminna om ändringsförslaget i Baselkonventionen som frångår lika regelverk för stater. I boken används ett tankesätt där Rawls hävdar att ursprungspositionen är det enda skäligen för att uppnå rättvisa. Människans ursprungsposition kan liknas som ett blankt blad, en ofläckad “begynnelsesituation”, där hon inte är färgad av sitt liv och sammanhang utan är i ett naturtillstånd utan institutioner och lagar (Rawls 2008: 38-40). Okunnighetens slöja kan beskrivas som ett tillstånd eller en position där individen är omsluten av en “slöja av okunnigheten” gällande sina egna och andras egenskaper och rikedom. De beslut och överenskommelser som tas utifrån okunnighetens slöja är enligt Rawls skäligen, grundade på förnuft och rationalitet, inte på egen vinning eller känsla. Det är också beslut som alla (massan) med logisk nödvändighet skulle tagit. De här besluten leder också till en maximering av individens egen framgång och välfärd.

Frihetsprincipen betyder att varje individ har rätt till största möjliga frihet- så länge friheten inte inkräktar på någon annan människas frihet. De sociala och ekonomiska ojämlikheter ska ge möjlighet för alla att söka samma yrkeskategorier. Makt och ansvar ska finnas tillgängligt för alla (Rawls 2008:76-77). “Rättvisans regler kan härledas från det enda syftet att uppnå största möjliga lyckosumma” (Sen, Walzer, Rawls: 2009:54).

Differensprincipen proklamerar att ekonomiska och sociala ojämlikheter ska ordnas på ett sätt där de individer med sämst förutsättningar gynnas. Genom Maximin-regeln, en del av differensprincipen ska ojämlikhet accepteras om den ger största möjliga nytta för de sämst ställda (Rawls 2008: 158-159). Frihetsprincipen är överordnad differensprincipen.

Samhällsskillnader, även ekonomiska, behöver inte vara till ondo, men institutioner ska vara utformade så den svagaste individen gagnas mest utav de ojämlikheter som finns. (Rawls 2008: 38-44). Två av tre stater som uppsatsen berör har ett mycket lågt Human Development Index och tredje staten ligger något högre men fortfarande på en näst lägsta nivå (UNDPa 2018). Det

betyder att stor del av befolkningen lever i fattigdom (UNDPb 2018). Tilläggas bör också att prestation är i avhängning av socialt arv, sammanhang, genetiska förutsättningar och sociala omständigheter (Rawls 2008:88) vilket blir tydligt i de stater där avfallsproblematik finns. Det kantianska synsättet innebär att vi alla äger en förmåga att tänka och veta vad som är rättvist. Samarbete gynnar samhället i stort, både lyckligt lottade och mindre gynnade individer och kan därför motiveras genom formell jämlikhet där medborgare följer samhällets riktlinjer och lyder ett system (Rawls 2008:74). Differensprincipen tycks enligt författaren också vara applicerbar även gällande kunskapsinhämtning. Åtnjutande av information ska finnas tillgängligt för massan och där den med lägst resurser ska ha störst tillgång och möjlighet att få ta del av information.

2.6.2 Mänskliga rättigheter

Mänskliga rättigheter är odelbara, och tilldelas varje människa oavsett kultur eller specifik situation. I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna uttrycks respekten för individens värdighet och inneboende värde vilket inkluderar rätten till hälsa. Här deklarerar också rätten till skälig levnadsstandard, rätten till sjukvård och även bostad, mat och kläder i Artikel 25 (UDHR 1948). I FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (IKESKR 1966) Artikel 12:1,2: binder sig stater till att "erkänner rätten för var och en att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa".

Rawls förespråkar miniminivåer vilket inte helt går i linje med artikel 12 (IKESKR), där alla deklarerar ha rätt till högsta möjliga hälsa. I differensprincipen ska den svagaste skyddas, i det här fallet kan också inräknas människor med svag hälsoprognos. Trots det rättfärdigar Rawls inte rätten till hälsa och därför avser författaren i det här stycket enbart välja ut delar av hans teori. I uppsatsen har två artiklar, 12 och 25, valts ut utifrån uppsatsens tema, som enligt författaren hänger samman med Rawls differensprincip och syn på individens okränkbara värde. Orsaken är att de tre stater som ingår i uppsatsen alla har ratificerat IKESKR konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter) och är därför relevanta.

FN:s Allmänna förklaring om mänskliga rättigheter:

Article 25 (1, UDHR 1948)

Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing and medical care and

necessary social services, and the right to security in the event of unemployment, sickness, disability, widowhood, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control.

FN:s internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter:

Article 12 (IKESKR 1966)

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health.

2. The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for:

(b) The improvement of all aspects of environmental and industrial hygiene;

(c) The prevention, treatment and control of epidemic, endemic, occupational and other diseases

Vid ratificeringen av IKESKR binder sig staten till att erkänna varje människas rätt att åtnjuta den högsta nåbara fysiska och psykiska hälsan enligt Artikel 12. Staten ska säkerställa att medborgare inom statens jurisdiktion har tillgång till sjukvård men också hälsosam miljö samt förebyggande av och behandling av sjukdomar. Tilläggas bör att IKESKR ska uppfyllas utifrån statens ekonomiska förutsättning enligt Artikel.2.1 (IKESKR). I General comments beskriver kommittén dess medvetenhet om att rätten till hälsa är ett avlägset mål framförallt i fattiga stater. (ICESCR General Comments 2000). Att följa gemensamma riktlinjer är sammanlänkat med en önskan om att samhällets byggs på ett kompensatoriskt sätt som tillämpar viss fördelningspolitik. (Rawls 2008:76.)

Rawls är kritisk mot utilitarismen och anser att en individs grundläggande friheter aldrig ska offras för förbättringar i jämlik eller socialt och ekonomiskt välstånd, vilket går i linje med ändringsförslaget av Baselkonventionen. Rawls ser att det förnuftiga och kloka är att agera utifrån det som är "rätt" och inte utifrån det som anses som en "god handling".

Metoden för att komma till samhällets bästa och mest hållbara på lång sikt är genom flera människors samlade empiriska kunskap stötts och blötts, liksom arbetsgrupperna i Geneve, också

kallat ett reflektivt ekvilibrium, där välavvägda åsikter baserade på förnuft samlats in, kritiserats. Samhällets institutioner ska tillsättas utifrån individens kompetens vilket tillsammans med reflektivt ekvilibrium formar ett samhälle där den mest utsatta gynnas mest.

Ansvarstagande är sammankopplat med den gruppmoral som vi gemensamt skapar. Likasom i mötessammanhang i Geneve, där statsdelegerter främst utgår från vad som är bäst för hemlandet (Intervju 1-3). De mänskliga rättigheterna innebär ett skydd för individen där staten är främsta skyldighetsbärare, men varje individ är också skyldighetsbärare gentemot varandra. Varje individ ingår i ett antal olika ideal som i sin tur definieras på ett sätt som tycks lämpligt för individen att inta en roll i en grupp (Rawls 2008:436). Gruppmoral utvecklas på olika sätt under livet och vilar delvis på vår utveckling av intellektuella färdigheter, där förmågan att se andra personers perspektiv och synvinklar räknas in. Det är en komplex process som varierar utifrån individens ideal där syften och mål behöver vägas in. (Rawls 2008:436).

2.7 Kritik mot John Rawls teori

Kritiker, som högerliberala filosofen Robert Nozick anser att Rawls teori om rättvisa inte är hållbar eftersom Rawls inte skiljer på producerade och ”givna” resurser. I Rawls teori skapar han ett rättviseideal genom en hypotetisk tanke om okunnighetens slöja vilket kan tyckas svårhanterligt i internationella förhandlingar. Rawls rättvisetanke bygger på att vi har ett gemensamt samhällskontrakt där vi alla kan utifrån “ursprungspositionen” och ta förnuftiga beslut baserade på “okunnighetens slöja”.

Amartya Sen har inspirerats av Rawls teorier, men står mer till vänster, riktar kritik mot hans idealteori, och anser att den försvårar bedömning av de alternativ som finns i verkliga situationer (Nussbaum 2013:83). Amartya Sens verk behandlar rättvisa på internationell nivå och skulle kunna användas som teoretiskt verktyg i sammanhanget, men valdes inte in, då författaren anser att John Rawls haft en stor betydelse för just rättvisebegreppet. Sen belyser att jämlikhet har ett egenvärde i sig, vilket han och även filosofen Lawrence Crocker anser att Rawls inte lyfter tillräckligt. (Sen, Walzer, Rawls 2009:21).

Att offra jämlikheten för de som har det sämst ställt blir därmed problematisk. Orsaken till klyftor mellan stater eller i samhällen analyseras inte Rawls tillräckligt anser Sen. Filosofen

Martha Nussbaum riktar kritik mot tanken om de beslut som är baserat på “ursprungspositionen” och “okunnighetens slöja” som hon anser inte alltid kommer leda till rättvisa mellan stater eller individer. (Nussbaum 2010:2). En strävan efter rättvisa genom ursprungspositionen betyder inte alltid fördel (nytta) för båda parter. Rawls lägger ansvaret på individen att hans frihet och möjlighet till utveckling inte begränsas gentemot någon annan.

3. Analys

3.1 Introduktion

I kommande kapitel framför författaren en analys av insamlat material. Analysen är uppdelad på samma sätt som metoddelen i två underkategorier: rättvisa, globalt ansvarstagande och mänskliga rättigheter.

3.2 Rättvisa och globalt ansvarstagande

När Baselkonventionen för drygt två decennier sedan undertecknades av flertal stater var förhoppningen att förhindra att giftigt avfall skickades dit avfallet inte kunde tas omhand (Pucket 2018). Tredje världen skulle inte längre vara dumpningsplats för välfärdsstater farliga sopor. Men utvecklingsländer kämpar fortfarande med samma frågor, och människor får betala med sin hälsa. Frihetsprincipen innebär största möjliga frihet för individen så länge den inte inkräktar på någon annan människas frihet. Idag bryter rika stater mot den principen och lever ut sin frihet till konsumtion och så att utsatta stater tvingas begränsa människors rätt till hälsa och utveckling. Individer har inte samma valmöjligheter, utan tvingas betala med sin hälsa för att överleva. Att låta ansvaret vila på importlandet visar hur ovilliga stater är att ta ett gediget globalt ansvar för vår gemensamma planet. Situationen för utvecklingsländer försvåras ytterligare då det saknas inhemska kontrollsystem för avfallshantering.

Sometimes we don't have a choice. Because to have a choice you need to have knowledge. [...] They (people) are not in the position to understand and see the difference. [...] They see one million dollar against recycling, they take the money. We see the same story in [the city] - with the waste. We see it with the government people, they take the money and "we will see what we will do with it. It is complicated (Intervju 1).

Differensprincipen betyder att sociala ojämlikheter, såsom tillgång till information och kunskapsinhämtning, ska vara ordnade till fördel för de svagaste. Citatet ovan belyser kunskapsklyftan mellan stater och hur det direkt påverkar möjligheten att faktiskt säga nej till avfall. Fattigdom leder till desperation. Att ansvaret vilar på mottagarlandet är problematiskt på flera sätt, dels utifrån vad delegaten ovan berättar, där kunskapen om uppärbetning av material

helt enkelt saknas och att det direkt drabbar den mest utsatte. I ett längre perspektiv cementeras de ojämlika möjligheterna då mark och natur förgiftas och direkt kan påverka kommande generationers möjlighet att bruka marken (Swedwatch 2009). Idag är systemet utformat till fördel för informationssamhället, där människor kan ta beslut grundade på information. Tillfrågade statsdelegater är samstämmiga i att de afrikanska staterna saknar teknisk kapacitet och kunskap om hur avfall ska återvinnas eller användas för rekonstruktion. Samtidigt beskrivs viljan att skydda sin befolkning och miljö hos utvecklingsländerna som mycket stark, men omvärldens fokus och kanske strävan är en annan enligt tillfrågade.

The global northern countries are the ones that produces lots of this, and they have the technology to be able to address it, and we are saying that we are the global south. We don't have the technology to address it, and if we don't get that into our country then it is perfect, because we don't have to deal with it. We don't want that stuff to come to us for recycle it or reconditioning or whatever it is. Because we don't have that facilitates (Intervju 3).

I citatet tydliggörs att gamla maktstrukturer mellan nord och syd lever kvar och försvårar synen om ett gemensamt ansvarstagande. Staters agerande strider direkt mot differensprincipen utifrån det delegater beskriver. I nuvarande Baselkonventionen saknas konkreta riktlinjer för att skydda de utsatta staterna. Utifrån Rawls teori skulle alla tjäna på att regelverket är format på ett mer kompensatorisk sätt, såsom ändringsförslaget i Baselkonventionen faktiskt syftar på. (Rawls 2008:181, 110-125). Vägen dit kan enligt Rawls vara genom ursprungspositionen och okunnighetens slöja, vilket är konkret svårt att applicera i internationella förhandlingssituationer men kan vara en möjlig hypotetisk väg för att öka förståelsen för olika staters inbördes avfallsproblematik. Ett filosofiskt tankesätt kan spela roll. De ojämlika förutsättningar är ett stort problem för utvecklingsländerna.

It is like, pushing what you have, that mess to other people, taking advantage of the ignorance of, this is toxic colonialism. They don't have the capacity of understanding of some of the things that you use, maybe you have the advantaged to abuse them. Because they are weak and vulnerable in all senses. They have no mean to control the movement as he who can come to the shore and dump everything. [...] We have also this issues with government corruption, the colonialists put them in power. Maybe even give them money or gifts to pass and do what they do to the population. They don't care about the population (Intervju 1).

Something that describes the movement from hazardous waste that came from developed countries to developing countries. So we considered that it is toxic colonialism. Where developed countries were not able to dispose it, whatever reason, maybe for their own cost-reason (Intervju 2).

I första citatet beskrivs den nonchalans och ignorans av människors levnadsstandard i utsatta länder. Rika länder har större förhandlingsutrymme och fattiga länder är fortfarande i underläge på grund av okunskap menar delegaten. Begreppet toxisk kolonialism vittnar om olika och orättvisa förutsättningar för människor att utvecklas och leva i hälsa. Ekonomisk vinning ges företräde framför rättvisa levnadsvillkor mellan stater anser delegat 1, vilket enligt sociologen Skillington är en ohållbar väg inte bara för individen utan för samhället i ett större globalt sammanhang. Rawls ser att prestation till stor del är adresserat till individens sociala arv och de sammanhang en människan föds in i. Här begränsas individens rätt att utvecklas och leva ett hälsosamt liv på grund av staters ekonomiska förutsättningar och utifrån externa staters förmåga att ta ett större globalt ansvar.

“Digitala klyftor” och den orättvisa fördelningen av resurser i form av teknik, kunskap och återvinningskapacitet förminskar staters möjlighet att idag säga nej till avfall (Swedwatch 2009). Utvecklingsländernas behov av teknisk utveckling och önskan om ökad teknisk kunskap kan göra det svårt att tacka nej till gammal teknik. Teknik exporteras utan garanti eller kontroll över om materialet faktiskt återanvänds, “repairability loophole” (BAN 2017).

Det är ett problem, då det kräver väl fungerande kontrollmekanismer på inflöde av produkter och klassificering för hur produkterna repareras. Exportörer har försökt dölja innehåll genom felmärkning vid export, exempelvis “donationer” eller “produkter för återanvändning” (Swedwatch 2009:4). Samhällsfördraget tycks vara en illusion i det här sammanhanget. Utsatta stater kräver exportförbud, kunskapslyft och fler kritiska röster.

We need more information, more capacity and mostly train people, really, people that try to walk upstream. When people call for technology transfer, maybe if bring toxic technology, if someone will check, for it and see, do we really need it? That's the first checkpoint, most of the time we don't have this. It is very very complicated issue.. when we stand in a developing country. We need further awareness rising, and really strong legal institution to really attract

investment, for my understanding, the technological transfer it most, is better through private investigation (Intervju 1).

Vetskap om riskerna med import av avfall kan vara en av kriterierna för att skapa ett mer kritisk förhållningssätt. Rawls skriver om reflektivt ekvilibrium, där samlad empirisk kunskap får bli grunden till de beslut som fattas som sen ska leda fram till en rättvisa som gynnar alla. I det här fallet skulle det vara en optimal väg för att våga “gå mot strömmen” som nämns i citatet ovan, att ifrågasätta om importen verkligen är nödvändig eller den tekniska överföringen för den delen. Men det är inte riktigt så enkelt, svag ekonomi sätter käppar i hjulet och kan skapa en desperation hos individen där valet mellan ekonomi och hälsa inte sällan leder till att ekonomin prioriteras.

The economic settings really trying to settings peoples back, on this negotiations, people don't know, people are just seeing figures. But, really, there are nothings that we can put numbers on, that human environment (Intervju 1).

Enligt Skillington har ekonomi och handel haft ett företräde före klimatregimen och Skillington anklagar den globala kapitalismen för att uttömma världens resurser, vilket leder till ett utsuddande av skiljelinjen mellan nationell och internationell rätt.

Skillington utnämner den globala kapitalismen som skyldig för uttömmande av resurser och ser att gränsen mellan nationell och internationell rätt inte längre är statiska. Genom ett större gemensamt samhällskontrakt och med hjälp av Rawls ovan nämnda principer kan grundstrukturerna i förhandlingssammanhang förändras till de svagas fördel. Första steget är att se varandra som jämlika bundsförvanter och kamrater som förenas genom samhällskontraktet där vi delar rättviseuppfattning, där samarbete är en förutsättning (Rawls 2008:439). Synen tycks vara hypotetisk men delas av en av delegaterna som ser att de ekonomiska intressen bör ses som sekundära.

So, that we can achieve one of the goal that we are doing on this convention. So we can protect the human and environment and fighting for environmental justice for everyone. This is the very key for us, beyond economic interests (Intervju 1).

Människan är ett mål i sig och ska inte användas som medel för egen vinning. Samarbete som

gynnar individen motiverar medborgare att följa regelverk, som Rawls kallar det; formell jämlikhet. Förutsättningarna att skapa juridiska ramverk skiljer sig mellan stater och delegater berättar att de internationella regelverken används som ett inomstatliga verktyg. I flera afrikanska länder är konventionen det enda instrumentet som finns för att reglera och hantera komplicerade avfallsproblemen (Intervju 1), till skillnad från EU där det finns inhemska regelverk. Om det juridiska verktyget skärps såsom ändringsförslaget ämnar, till fördel för den utsatta (åter differensprincipen) kan det på sikt innebära mer jämlikt förhållande som skapar bättre förutsättningar.

It is important because it's the first legal instrument at a international level. In most of the african countries the time you ratify it become a like, applicably, legally instrument in your country. So don't need to develop further, put up national law for domestigate, at apply, most of the african countries put it up like this. So it is very helpful, because at the national level they don't have the resource, even the human resource to develop this kind of guidelines or through regulation to control this complication, like waste or something. So it is very useful to have a international instrument so ratify this kind of things, like to ratify the ban amendment, more people can help to stop (Intervju 1).

In as much as you take international level action, to control waste or ban waste, it always strengthens you in initiative, when you have international agreements. That's supports you, that's the reason why we are here. (Intervju 2).

Citaten ovan sätter fingret på varför konventionstexten är så viktig. Alla stater som ingår i uppsatsen har signerat en ändring av Baselkonventionen, med olika anledningar, men gemensamt är att de vill stärka inhemska skyddet för sitt territorium och sin befolkning. Samhällskontraktet är en gemensam överenskommelse om att avstå frihet för att få del av och åtnjuta samhällslivets fördelar. I internationella sammanhang tycks det vara svårare att se de nyttoeffekter en sådan överenskommelse skulle få. I ändringsförslaget av Baselkonventionen framgår att det ska vara strängt förbjudet för OECD-länder och utvecklade stater att flytta avfall till fattiga stater. En bestämmelse där rättvisan och skydd av den svage blir främsta målet i de politiska, ekonomiska och sociala institutioner eftersom den formar människors grundläggande förutsättningar i livet och att leva friska liv. (Rawls 2008:28-32).

We became a part of Basel Convention because we were interested in to protect our jurisdiction and territory from hesitated waste. We don't want to become a victim of the

transboundary movements of hazardous wastes. Because we don't have the ability, the technical or other infrastructure in place to dispose it in a environmentally sustainable manor, I suppose in a sustainability friendly way. So for us, it was important to protect our environment and the human health (Intervju 2).

I praktiken är lokala sakfrågorna av högsta vikt i internationella sammanhang. Om totalförbudet, (ändringen i Baselkonventionen) röstas igenom tvingas fler stater till ett globalt ansvarstagande och kanske får de upp ögonen för den avfallsmängd rika stater producerar. Den egalitära rättvisa som Rawls eftersträvar kan fungera som ett verktyg för att övervinna toxisk kolonialism och främja globalt ansvarstagande genom ändringsförslaget i Baselkonventionen. Vårt agerande får konsekvenser för framtida generationer och såsom Skillington sa; se frågorna utifrån ett "glokalt perspektiv". Hos tillfrågade intervjupersoner finns förhoppning om att en ändring av Baselkonventionen kan leda till ett stopp av elektronikskrot-inflödet.

To join the ban amendment, that can help us and our continent. We don't have the capacity, even to know what's in the waste. We don't know, but it can help us at least, to stop this kind of things, and to know- oh, this is electronic. It can stop that, even if it is very complicated. We are 50 years behind (Intervju 1).

Orättvisa tolereras endast då den är nödvändig för att undvika en ännu större orättvisa. (Rawls 2008:26).

Ovan citat visar hur samstämmig Rawls syn på ansvarstagande och ändringsförslaget av Baselkonventionen är. En ändring av Baselkonventionen skulle innebära ett exportförbud för rika stater (tillhörande Annex VII) vilket kan tyckas inkräkta på vår rätt till egendom och frihandeln. De kompenserande och olika regelverk som länder tvingas till i ändringsförslaget i Baselkonventionen (exportförbud), leder till större chans till mer jämlika levnadsvillkor för utsatta individer. Rawls frihetsprincip rättfärdigar ändringsförslaget av Baselkonventionen- vilket i praktiken betyder att förmögna stater får offra sin frihet att slippa se konsekvenserna av konsumtionsbeteendet- för att få stopp på att områden långsamt förgiftas av elektroniska avfallshögar. Språket har en avgörande betydelse både för avslöjande av maktmissbruk men också hur konventionen konkret kan tolkas.

If we don't know the convention, we just talk. But if we use the convention, then we can

make it serious and make people aware, so it is very very instrumental work, locally, internationally, very very useful instrumental, specially for the developing country (Intervju 1).

Diskussionen om återvinningsindustrin och implementeringen av miljöskyddsregler har tagit stora steg sen frågorna började lyftas på internationell nivå. Under senaste 20 åren har Baselkonventionen varit det juridiska instrument som funnits att tillgå, och trots kritik, har konventionen haft betydelse. Exempelvis genom att ge tekniska riktlinjer för hantering av avfallsströmmar och definition av vad som är illegal import (Baselkonventionen 1989).

Alla delegater som intervjuats har haft en sak gemensamt: deras vilja att beskriva vilka utmaningar och problem som finns i deras hemland. Det här visar hur stor betydelse lokala frågor har i globala sammanhang. Elektroniskt avfall har negativa miljöeffekter (även om vi har begränsad kunskap om de långsiktiga ekologiska effekterna). Men bristande avfallshantering kan påverka kvaliteten på produkter, exempelvis matvaror, som rika länder importerar från fattiga stater (Robinson 2009). Vetskap om försämring kan ha effekt på staters agerande i internationella sammankomster, där statsdelegater utgår från hemlandets egenintresse.

Ändringsförslaget av Baselkonventionen går i linje med Rawls differensprincip och skulle bidra till ökad rättvisa gällande elektroniskt avfallfördelning om ändringsförslaget går igenom.

3.3 Mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna fastställer människors rätt till hälsa och varje individs rätt att leva ett liv i fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande Artikel 12.1-12.2 (IKESKR) och Artikel 25 (UDHR). De kulturella, ekonomiska och sociala rättigheterna, IKESKR ska stater uppfylla genom sina maximala ekonomiska och tekniska resurser enligt Artikel 2.1 (IKESKR), vilket betyder att det inte finns någon minimistandard och att uppfyllande resultat varierar mellan stater.

Article 2.1 (IKESKR)

1. Each State Party to the present Covenant undertakes to take steps, individually and through international assistance and co-operation, especially economic and technical, to the maximum

of its available resources, with a view to achieving progressively the full realization of the rights recognized in the present Covenant by all appropriate means, including particularly the adoption of legislative measures.

Även om IKESKR är juridiskt bindande, är konventionen progressivt framåtsyftande där staten utifrån ekonomisk förutsättning ska uppfylla konventionen. Rättigheterna kan därmed tolkas som framtida mål. Konventionstexten kan upplevas vag, vilket gör att stater kan tolka konventionen friare och mångtydigt. Ospecifik begreppstolkning behöver inte alltid vara negativt laddat, men de intervjuade delegaters synpunkt är att tydliga regelverk är nödvändiga för att få stopp på den toxiska kolonialism som bidrar till den hälsoproblematik som finns. Konventionstexten förlorar tyngd genom sin vaghet och oprecisa begreppstolkning och gör det svårt för delegater och organisationer att faktiskt använda konventionen som ett praktiskt verktyg för ansvarsutkrävande.

There is a massive lead contamination among the population. But there is a study about the issue, and when we discuss the study with the public health the knowledge. The knowledge, they stop us to release it, maybe they fear the population, you know, that kind of problem. It is a really a serious problem (Intervju 1).

Mercury is the same problem, we have massive use of mercury in the thermometers that people break in the house and don't have any awareness of this one, we try to push to stop this thing, find a regulation of this, work with all the partners.. [...] try to push to work with this kind of things, otherwise we will go to a generation of serious serious mental diseases (Intervju 1).

Batterier är ett av flera problem som lett till blyförgiftning. Människor krossar materialet med sina bara händer och andas in det. De humanitära katastrofer där människors kroppar förgiftas är en kränkning av människors rätt till hälsa enligt Artikel 25 och 12.1-2. (UDHR, IKESKR). I Artikel. 12.2c fastslås att staten är skyldig att förebygga, behandla och kontrollera sjukdomar. Staten kan såklart inte garantera alla människors goda hälsa, men ansvaret ligger i att ge möjligheter för individen att uppnå bästa möjliga hälsa och inte utsättas för gifter som försämrar hälsan. Problemet är att staten i det här fallet saknar resurser och därmed möjlighet att faktiskt ha en kontroll över allt som krävs för att uppfylla rättigheten. I General Comments beskrivs kommitténs medvetenhet om att rätten till hälsa är ett avlägset mål (ICESCR General Comments 2000). Främst för människor som lever i fattigdom, vilket är ett problem i flera afrikanska stater.

Trots kunskap om hälsoproblematik och förgiftning av omkringliggande miljö berättar delegat i intervju 1, att hemlandet är obenägna att ta tag i problematiken. Därmed kan tyckas att det saknas en konkret skyldighetsbärare dit anspråket kan riktas mot. Ekonomiska förutsättningar tycks vara en av orsakerna, svag statsapparat likaså, och som tidigare nämnt korruption. FN:s ESK-kommitté medger att svaga strukturer försvårar staters förmåga att leva upp till målen om människors hälsa (ICESCR General Comments 2000:14). Åter blir det en fråga om brister i globalt ansvarstagande där de mänskliga rättigheterna egentligen skulle kunna vara ett verktyg för mer gränsöverskridande kontroll och samarbete.

Elektroniskt avfall inkluderar en mängd olika material som sällan är homogena, vilket gör materialet svårhanterligt både att återvinna och att kontrollera för stater med svaga interna regelsystem och klassificeringssystem. I Artikel 2.1 (IKESKR) står internationellt samarbete och assistans som en förutsättning för att hjälpa stater att uppfylla IKESKR och det hänger väl ihop med ett ökat globalt ansvarstagande och är förenligt med ändringsförslaget av Baselkonventionen. Ett totalförbud av import skulle underlätta för utsatta stater att snabba på processen om uppfyllande av Artikel 12 (IKESKR) och Artikel 25 (UDHR).

När Baselkonventionen författades var syftet att reducera mängden avfall. Vagheten i konventionstexten, både gällande tidigare nämnda artiklar men också Baselkonventionen, anser uppsatsförfattaren inte leda till de ansvarsutkrävande åtgärder som krävs för att få stopp på toxisk kolonialism. Baselkonventionen är idag otydlig i hur omhändertagandet av avfall ska gå till. Idag ska en stat vidta alla genomförbara åtgärder som är möjliga, för att skydda miljö och människors hälsa mot skador som avfall kan ge, men nu vet vi att det inte alltid sker.

Konventionstexterna och ändringen av Baselkonventionen behöver verka i symbios för individens rätt till åtnjutande av bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa. De mänskliga rättigheterna är uppbyggda på folkrättens ramverk där varje stat är suverän. Vid en ratificering av konventionen blir regelverket ofta ett inhemskt juridiskt verktyg vilket stärker skyddet av individen (Intervju 1). En ändring av baselkonventionen kan vara ett sätt att få stopp på toxisk kolonialism, ett annat alternativ, inspirerat av sociologen Skillington, är att begränsa staters suveränitet till fördel för individens rätt till hälsa.

Rawls ser att individen är ett mål i sig och att moralen kan agera som organisatör för världens befolkning. På så sätt prioriteras individens värdighet och okränkbarhet. Ses det i ett större perspektiv kan den svage gynnas, i det här fallet stater med svag ekonomi och inrikes

lagstiftning, där internationellt samarbete och assistans blir obligatoriskt för ekonomiskt starka stater, för att skapa mer jämlika förutsättningar för individer och tvingas till ett globalt ansvar som är nödvändigt. Differensprincipen är applicerbar på ändringsförslaget, där den svaga skulle gynnas av ett förbud. Enligt delegater (intervju 1) skulle en ändring av Baselkonventionen underlätta för att stärka inrikes regelverk.

Most of the time we don't have regulations, because here in the EU they have the domestic regulation at least, but most of the african country, the convention is the only instrument that can deal with this complicated issues and type of waist. They don't have domestic regulation that try to tackle and works with this kind of things. Most of the time, few people know about the convention. Few people know that the convention is legally binding (Intervju 1).

Citatet visar både vikten av internationella överenskommelser och dess problem; att människor inte känner till att konventionen är juridiskt bindande. Att följa ett överenskommet gemensamt regelverk är att erkänna andra människors fri- och rättigheter. Men det bygger på att regelverket är genuint genomarbetat, så att alla, massan, gynnas. Trots att Rawls inte motiverade rätten till hälsa i sin teori, är en väg dit genom reflektivt ekvilibrium. Ändringsförslaget i Baselkonventionen kan ses som ett steg mot en fördelningspolitisk åtgärd för att skapa bättre förutsättningar för utsatta individer. Författaren ser att det kan vara en skäligen åtgärd där den utsatte gynnas och ökar takten för uppfyllande av Artiklarna 12.1-2 (IKESKR) och 25 (UDHR).

För att skapa en rationell gruppmoral är en väg genom det reflektiva ekvilibriumet, grundat i de mänskliga rättigheterna. En väg dit kan vara genom okunnighetens slöja. Nussbaum riktade kritik mot "okunnighetens slöja" och menar att den inte betyder skydd av den svaga. Att praktiskt kontrollera om det skulle fungera är omöjligt. Hennes kritik är befogad, och vägen till ett ökat globalt ansvarstagande gällande hantering och återvinning av elektroniskt avfall kräver tydliga juridiska regelverk om hur vi ska agera gentemot varandra, därav är ett totalförbud nödvändigt.

There is no sustainability, no insurance that investors will take them (materialet) so, there is something that have to clear through regulation, through governance, through democracy, through lots of administrative and policy insurance.

Författaren: Everything at the same time?

Yeah, yes, we need to do this, otherwise we will go back to the same track." (Intervju 1).

Vägen framåt är genom väl granskad reglering menar statsdelegater som intervjuats för uppsatsen (intervju 1, 3). Kontroll och hållbarhet behöver genomsyra hela processen för att få ett stopp på den orättvisa och farliga elektroniska avfallshanteringen.

4. Slutsats och diskussion

Toxisk kolonialism är en definition av bristande i globalt ansvarstagande, där rika stater ignorerar situationen för utsatta stater, där det saknas kunskap eller möjlighet för att bearbeta avfall på ett miljömässigt sätt (Intervju 1-3). Enligt Baselkonvention, som idag är gällande regelverk, tillåts rika stater skicka elektroniskt avfall till utvecklingsländer, bland annat i Afrika. Endast två afrikanska stater hade 2014 inhemska regelverk för elektronisk avfallshantering (United Nations University 2014.) Intervjuade delegater ger en samstämmig bild av att gamla orättvisa maktstrukturer lever kvar idag. Det gäller den orättvisa kunskapsnivån gällande vad avfallet innehåller, likaså resurserna att konkret bearbeta materialet på ett hållbart sätt. Fattiga stater önskar ökad digital kunskap vilket kan leda till att de tackar ja till elektronik i reparationssyfte. Ojäma ekonomiska förhållanden gör det svårt för fattiga stater att säga nej till import.

Idag är det för enkelt för förmögna stater att bortse från de giftiga konsekvenser som avfallet kan få. Baselkonventionen utkräver inte ett globalt ansvarstagande av rika stater vilket också kan göra det svårt för fattiga stater att uppfylla Artikel 12 (IKESKR) och Artikel 25 (UDHR). En ändring av Baselkonventionen är nödvändig för att tvinga rika stater till ett större globalt ansvarstagande och mer rättvisa levnadsvillkor mellan stater invånare. Om en ändring av Baselkonventionen röstas igenom innebär det ett totalförbud av elektronisk export, till fattiga länder och tvingar rika stater att ta hand om sitt eget elektronikavfall, vilket samstämmer med ökat globalt ansvarstagande som kanske kan underlätta för fattiga stater att tillgodose de mänskliga rättigheterna. Verkyget är ännu oprövat men förhoppning finns bland intervjuade delegater.

Sammanfattningsvis anser författaren att det krävs ett systemskifte för stater och individer där styrmedlen är formade utifrån den svages fördel. För det krävs en högre kunskapsnivå om hur avfallet och dess bearbetning påverkar människors hälsa och miljö och en fungerande kontrollapparat för att den toxiska kolonialismen ska få ett stopp. En svaghet är fortfarande de vagt skrivna artiklarna Artikel 12 (IKESKR), Artikel 25 (UDHR) som stater kan tolka till egen fördel.

4.1 Vidare forskning

Under arbetets gång har flera intressanta frågeställningar dykt upp. En av delegaten ansåg att den största utmaningen var landets inbördes korruptionsproblem. Att göra en jämförande studie mellan olika stater med liknande avfallsproblematik men med fokus på deras olika inrikes regelverk och angreppssätt att tackla problemet skulle vara spännande. Hälsan har enbart berörts på ytan i den här uppsatsen, vidare forskning skulle vara att se hur elektroniskt avfall konkret påverkar människors liv både i levnadsstandard och sjukdomsbild.

Det talas om tredje generationens rättigheter, som handlar om balanserad miljö och hållbar utveckling där kommande generationers hälsa och existens inte ska äventyras. Ekologin vävs samman med politiska, sociala och tekniska frågor men det är desto svårare att adressera vem som bär ansvaret. Judit Blau föreslog ytterligare skydd för människor som utsätts för klimatförändringar, att undersöka förslaget och syn på skydd av miljö skulle vara intressant.

Den här uppsatsen har behandlat överenskommelser mellan stater men vidare forskning skulle kunna ställa frågan om individens ansvar över sitt konsumtionsbeteende. Eller som Eleanor Roosevelt (1958) uttryckte det: "Where, after all, do universal Human Rights begin? In small places, close to home - so close and so small that they cannot be seen on any maps of the world."

Tendenser som märkts av i korridorerna i Genève är gamla "strukturer" mellan nord och syd. Att vidare undersöka nord och syd aspekten vid internationella möten, och om de finns och isåfall om/hur det påverkar förhandlingspositioner gällande en förändring av Baselkonventionen skulle vara intressant.

Uppsatsen berör inte stater tillhörande Annex VII perspektiv på begreppet toxisk kolonialism, hur tolkas begreppet? En jämförande begreppsanalys av toxisk kolonialism utifrån Annex tillhörighet skulle också vara intressant.

Om exportförbudet Ban Amendment i Baselkonventionen blir ett faktum blir nästa fråga hur det kommer påverka staters rätt till ekonomisk utveckling och frihandel.

5. Bibliografi

Litteratur

Sen, Amartya, Walzer, Michael och Rawls, John. 2009. *Idéer om rättvisa, volym 1*. Stockholm: Nordstedts förlag.

Sen, Amartya, 2010. *The Idea of Justice*. London: Penguin Books

Blau, Judith, 2017. *The Paris agreement, Climate Change, Solidarity, and Human Rights*. Chapel Hill: Palgrave macmillan E-bok.

Humphreys, Stephen (red.) 2010. *Human Rights and ClimateChange*. Cambridge: Cambridge University Press. E-bok.

Gustavsson, Martin & Sandström, Yvonne (red), 2018. *Metod: Guide för historiska studier*. Stockholm: Studentlitteratur.

Nussbaum, Martha, 2013. *Främja förmågor: en modell för mänsklig utveckling*. Stockholm: Karneval förlag.

Rawls, John, 2008. *En teori om rättvisa*. Göteborg: Daidalos.

Rawls, John, 2001. *The Law of Peoples*. Cambridge: Harvard University Press.

Rawls, John, 2005. *Vad rättvisan kräver*. Göteborg: Daidalos.

Sandgren, Claes, 2018. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*. Stockholm: Nordstedts juridik.

Skillington, Tracey 2017. *Climate Justice and Human Rights*. Palgrave Macmillan US.

Thörn, Håkan, 2004. *Globaliseringens dimensioner, nationalstat, världssamhälle, demokrati och sociala rörelser*. Atlas.

Woodiwiss, Anthony, 2002. *Human Rights and the Challenge of Cosmopolitanism*. Theory Culture & Society, vol. 19.

Intervjuer

Dr & Executive director [...] research and education centre for development.

Intervju 1, 05.09.2018

Chief Environmental Officer, Ministry of Natural Resources, Energy and Mining.

Intervju 2, 06.09.2018

Chief director: Hazardous waste management and licensing.

Intervju 3, 06.09.2018

Konventioner och förordningar

African Charter on Human and Peoples' Rights, Banjul Charter. 1987. Hämtat 28.12.18.

<http://www.achpr.org/instruments/achpr/>

Baselkonventionen 1989: Hämtat 29.12.18.

<http://archive.basel.int/text/documents.html>

<http://www.basel.int/Portals/4/Basel%20Convention/docs/text/BaselConventionText-e.pdf>

ICESCR 1966. UN. Hämtat 28.12.18.

[International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights \(ICESCR\)](#)

ICESCR General Comment No. 14. 2000: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12). Hämtat 02.01.19

<https://www.refworld.org/docid/4538838d0.html>

UDHR 1948. UN. Hämtat 28.12.18.

<http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna på Svenska. Hämtat 28.12.18.

<https://www.regeringen.se/4a9fab/globalassets/regeringen/bilder/kulturdepartementet/demokrati-och-mr/mr-sidorna/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter.pdf>

Artiklar i PDF-format

Baldé, C.P., Wang, F., Kuehr, R., Huisman, J 2015. *The global e-waste monitor 2014*, United Nations University, IAS SCYCLE, Bonn, Germany. Hämtat: 28.12.18

<https://i.unu.edu/media/ias.unu.edu-en/news/7916/Global-E-waste-Monitor-2014-small.pdf>

<https://unu.edu/news/news/ewaste-2014-unu-report.html> Bonn

Basel action network, BAN a. 2017.

<http://www.basel.int/Portals/4/download.aspx?d=UNEP-CHW-SUBM-GUID-TGsEWaste-Co>

[mment-BAN-20171107.English.pdf](#)

Basel action network b. 2016. "R2: Non- Compliance by Design, SERI's Faulty Claims of Legal Export of e-Waste" Hämtat 02.02.19

http://wiki.ban.org/images/2/23/R2_Non-Compliance_by_Design.pdf

Brigden, Kevin, Labunska Iryna, Santillo, David, Johnston, Paul 2008. *Poisoning the poor Electronic Waste in Ghana*. Greenpeace International. Hämtat 28.12.18

<http://www.greenpeace.org/archive-international/Global/international/planet-2/report/2008/9/chemical-contamination-at-e-wa.pdf> Amsterdam.

Cobbing, Madeleine. 2008. *Toxic Tech: Not in Our Backyard. Uncovering the Hidden Flows of e-waste*. Greenpeace International. Hämtat 02.01.19

<http://www.greenpeace.org/sweden/Global/sweden/p2/miljogifter/report/2008/not-in-our-backyard.pdf> Amsterdam

Nordbrand, Sara. Swedwatch 2009. "Out of Control: E-waste trade flows from the EU to developing countries". Hämtat: 29.12.18.

http://www.swedwatch.org/wp-content/uploads/2016/12/swedwatch_make_it_fair_-_out_of_control.pdf

Nordbrand, Sara, Swedwatch 2009. "Out of Control: E-waste trade flows from the EU to developing countries". (Svensk sammanfattning). Hämtat: 28.12.18.

http://www.swedwatch.org/wp-content/uploads/2016/12/Sammanfattning_av_rapporten_pa_svenska.pdf

Naturvårdsverket 2010. "Transporter av avfall över gränserna." Hämtat: 28.12.18.

<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6347-4.pdf>

Nussbaum, Marta 2010. *Beyond the Social Contract: Capabilities and Global Justice*.

https://iref.uqam.ca/upload/files/prog_3cycle/textes/Nussbaum.pdf Hämtat 29.12.18

Robinson, Brett H 2009. *E-waste: An assessment of global production and environmental*

impacts.

Hämtat: 28.12.18 Lincoln University. Canterbury, New Zealand

Sthiannopkao, Suthipong. HungWong, Ming 2012. *Handling e-waste in developed and developing countries: Initiatives, practices, and consequences*

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048969712009217?via%3Dihub> Hämtat

29.12.18

Widmer, Rolf, m.fl., 2005. *Global perspectives on e-waste*. Hämtat 03.01.19

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0195925505000466?via%3Dihub>

Hemsidor

Secretariat of the Basel Convention a. Hämtat 05.01.19

<http://www.basel.int/Countries/StatusofRatifications/PartiesSignatories/tabid/4499/Default.aspx>

Secretariat of the Basel Convention b. Hämtat: 28.12.18.

<http://www.basel.int/Countries/StatusofRatifications/tabid/1341/Default.aspx>

Secretariat of the Basel Convention c. Hämtat 05.01.19

<http://www.basel.int/Implementation/CountryLedInitiative/tabid/1339/>

Secretariat of the Basel Convention d. Hämtat 05.01.19

(<http://www.basel.int/TheConvention/Overview/Amendments/Overview/tabid/2759/Default.aspx>

x). Baselkonventionen, Artikel 17.5.

Secretariat of the Basel Convention e. Hämtat 28.12.2018

<http://www.basel.int/Implementation/Ewaste/TechnicalGuidelines/DevelopmentofTGs/tabid/2377/Default.aspx>

Baselkonventionen, Metodguide Hämtat. 28.12.18.

<http://www.basel.int/Portals/4/Basel%20Convention/docs/pub/metologicalguide.pdf>

Baselkonventionens förändringsförslag. Hämtat: 28.12.18.

<http://www.basel.int/Implementation/LegalMatters/BanAmendment/Overview/tabid/1484/Default.aspx?fbclid=IwAR0jiV9XnKHh2KAUgxf8gSAI2OFnIRiBBJcYTMJmwpQoOMydwT2NMe5S-go>

Milstolpar och historik, Secretariat of the Basel Convention 2018. Hämtat: 28.12.18

<http://www.basel.int/TheConvention/Overview/Milestones/tabid/2270/Default.aspx>

Basel action network. Hämtat: 28.12.18.

<http://www.ban.org/about-us/>

<http://www.ban.org/>

Naturvårdsverket. Hämtat 28.12.18.

<http://www.naturvardsverket.se/sv/Produkter-och-avfall/Avfall/Hantering-och-behandling-av-avfall/Gransoverskridande-transporter-av-avfall>

Roosevelt, Eleanor. United Nations 1958. Hämtat 07.01.19

<https://unfoundation.org/blog/post/10-inspiring-eleanor-roosevelt-quotes/> New York.

Spacedog Societys verksamhet. Hämtad 28.12.2018

<https://postkodstiftelsen.se/blog/projekt/arica-film-och-paverkanskampanj/>

Step-initiative. Step-solving the e-waste problem. Hämtat 03.01.19

<http://www.step-initiative.org>

TCO- fakta om elektroniskt skrot. Hämtat: 28.12.18.

<https://tcocertified.se/nyheter/elektroniskrot-nar-nya-rekordnivaer/>

Ohchr. Hämtat: 28.12.18.

<https://www.ohchr.org/en/issues/health/pages/internationalstandards.aspx>

UNDPa. Hämtat 02.02.19

<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

UNDPb. Hämtat 02.02.19

<http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>

UN enviroment. Hämtat 03.01.19

<https://www.unenvironment.org>

United nation university. Hämtat 27.12.18

<https://unu.edu>

UNU. Global E-Waste Volume Hits New Peak in 2014. Hämtat: 28.12.18.

<https://unu.edu/news/news/ewaste-2014-unu-report.html>

WHO <https://www.who.int/ceh/risks/ewaste/en/> Hämtat 29.12.18

Föreläsning

Puckett, Jim, grundare av Basel action network, Geneve 2018. Föredrag Entry into force of the Basel Ban Amendment, 4 September.) 05.09.2018.

Filmer

e-Stewardship: Taking Responsibility in the Information Age. Hämtad 2/1 2019

<https://vimeo.com/10383952>

The Digital Dump: Exporting Re-use and Abuse to Africa. Hämtad 2/1 2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=8tVdTBnBXw0>